

เรื่อง ชนเผ่าม้ง : การตาย

รายละเอียด

ชนเผ่าม้ง : การตาย

ม้งเชื่อว่าพิธีศพที่ครบถ้วนถูกต้อง จึงจะส่งวิญญาณผู้ตายไปสู่สุคติ และควรที่จะตายในบ้านของตน หรือบ้านญาติที่ยังดี เมื่อทราบแน่ชัดว่าบุคคลนั้นใกล้เสียชีวิตแล้ว บรรดาญาติสนิทจะมาชุมนุมพร้อมเพียงกัน เพื่อที่จะได้มาดูแลคนที่ใกล้จะเสียชีวิต ม้งมีความเชื่อว่าการตายในบ้านของตนเองนั้น เป็นผู้มีบุญมาก เพราะได้เห็นลูกหลานของตนเองก่อนตาย ผู้ตายจะได้นอนตายตาหลับพร้อมกับหมด ห่วงทุกอย่าง เมื่อแน่ใจว่าสิ้นลมหายใจแล้ว ญาติจะยิงปืนขึ้นไปบนฟ้า 3 นัด เป็นสัญญาณบอกว่าการตายเกิดขึ้นในบ้านหลังนั้น

ชาวบ้าน หรือญาติใกล้เคียงจะมาช่วยกันจัดงานให้กับผู้ตาย โดยอาบน้ำให้ศพก่อน จากนั้นก็จะแต่งกายให้ศพด้วยเสื้อผ้าที่ลูกหลานได้เตรียมไว้ให้ก่อนตาย ซึ่งเป็นผ้าปักด้วยลวดลายงดงาม มีผ้ารองศีรษะต่างหมอน หากว่าเป็นผู้ชายจะมีผ้าคาดเอว หรือปกเสื้อ หากว่าเป็นผู้หญิงบริเวณใบหน้าจะคลุมด้วยผ้าแดง เพื่อไม่ให้ผู้ตายต้องตากหน้าต่อหน้าธารกำนัล ผู้ชายจะให้แต่งกายด้วยเครื่องแต่งกายของผู้หญิง ส่วนผู้ตายที่เป็นผู้หญิงจะให้แต่งกายด้วยเครื่องแต่งกายของผู้ชาย แล้วนำศพไปวางนอนขนานกับฝาผนังซึ่งอยู่ตรงกันข้าม กับประตูบ้าน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ

ฐานข้อมูลท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร-ตาก

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

กับความเชื่อของแต่ละนามสกุลที่แตกต่างกันออกไป จะมีการผูกข้อมือญาติทุกคนด้วยผ้าสีแดง ห้ามแกะออก จนกว่าจะเสร็จงานศพ บางแห่งจะมีการคาดศีรษะด้วยผ้าสีขาว ดังเช่นพิธีศพของชาวจีนชาวม้งเชื่อว่าเมื่อมีเด็กหรือใครก็ตามที่หกล้มบริเวณบ้านของผู้ตาย ให้รีบทำพิธีเรียกขวัญบุคคลนั้นกลับมา มิฉะนั้นวิญญาณของผู้ตายจะนำวิญญาณของผู้หกล้มไปด้วย

ชาวม้งมีความเชื่อว่าการเดินทางไปยังปรโลก วิญญาณของผู้ตายอาจถูกรังไว้ ด้วยการปกคลุมหัวหอมในชั้นปรโลก ทำให้เดินทางไปได้ช้าลง ดังนั้นชาวม้งจึงนิยมพัน นิ้วมือศพด้วยด้ายสีแดง เพื่อให้วิญญาณสามารถอ้างได้ว่าเจ็บนี้ไม่สามารถปกคลุมได้ รวมทั้งมีการสวมรองเท้าให้ศพ ตามความเชื่อที่ว่าวิญญาณจะต้องเดินทางฝ่าดงบุงยักษ์ ซึ่งศพจะถูกจัดวางบนแคร่หามสูงจากพื้นประมาณ 1 เมตร ตั้งบนพื้นไถลศาล พระภูมิหรือศาลบรรพชน ภาษาม้งเรียกว่า "สือ ก่าง-xwm kaab" รอให้ญาติมารวมกันครบ ระหว่างรอญาติเดินทางมา จะมีการตั้งข้าวให้ศพ วันละ 3 เวลา แต่ละครั้งจะต้องยิงปืน 3 นัด และมีการจุดตะเกียงวางไว้ที่ลำตัวของศพ

หากผู้ตายยังมีหนี้สินอยู่ ญาติจะช่วยกันชำระหนี้แทนให้เรียบร้อยก่อนจะฝังศพ เพื่อให้ผู้ตายมีชีวิตที่เป็นอิสระ มั่งคั่ง และมีความสุขในชาติหน้า (ปัจจุบันได้เปลี่ยนเป็นการนำศพไว้ในโลง เพื่อไม่ให้ศพมีสภาพที่ไม่น่าดู แต่ทั้งนี้ก็ยังขึ้นอยู่กับความเชื่อ และฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวนั้น ๆ ด้วย) เมื่อญาติมาครบแล้ว จึงนำแคร่วางศพตั้งในที่สูงเหนือพื้น และฆ่าไก่สำหรับเซ่นไหว้ นำไปวางไว้ข้างศีรษะศพ ผู้เฒ่าซึ่งเป็นหมอผีในการทำพิธีสวดให้ผู้ตายไปสู่ปรโลก โดยจะใช้ไม้เสียบยวประมาณเจ็ดนิ้ว เสียบยวทางให้กับวิญญาณผู้ตายพร้อมกับรินเหล้า และตักข้าวปลาอาหารไปด้วย ผู้เฒ่าจะบอกกับวิญญาณว่าเมื่อไปถึงที่ใดให้ทำอะไร เช่น หากร้อนแดดให้เข้าอาศัยร่มเงาจากปีกไก่ หรือใต้หางไก่ หากฝนตกให้เดินทางสายกลางตามไก่ เพื่อไปสู่ดินแดนแห่งบรรพชน เมื่อไปถึงสถานที่ตรงนี้ให้จุดธูป จุดเทียนเผากระดาษ เป็นต้น ซึ่งในระหว่างที่ผู้ตายเดินทางไปสู่ปรโลก หากว่าพิธีกรรมไม่นาน แสดงว่าวิญญาณของผู้ตายรับรู้ และยินยอมที่จะไปตามทางที่ว่านั้น แต่หากว่าพิธีกรรมนาน แสดงว่าวิญญาณของผู้ตายไม่ยอมไป ยังมีความเป็นห่วงลูกหลาน ญาติ พี่น้องอยู่ในระหว่างจัดพิธีศพนั้น จะมีการพับกระดาษเป็นรูปต่าง ๆ เช่น รูปเรือ กระดาษที่ใช้จะเป็นกระดาษเงิน กระดาษทอง เพื่อให้วิญญาณของผู้ตายจะได้ไม่ลำบากในระหว่างเดินทางไปสู่ปรโลก และได้มั่งมีศรีสุขในชาติหน้า

หากผู้ตายเป็นผู้สูงอายุ ลูกหลานจะรวมตัวกัน เพื่อคารวะศพทุกวัน เช้า และเย็น ภาษาม้งเรียกว่า "ซอก-xyom" มีพิธีการมอบผ้าปัก เป็นผ้าสีเหลืองสีแดง มีการปักเป็นลวดลายต่าง ๆ ภาษาม้งเรียกว่า "น้อง จ่อง-noob ncoos" ซึ่งผ้าเหล่านี้จะทำให้วิญญาณมีไร่ มีนา มีทรัพย์สิน มั่งคั่งร่ำรวยในชาติหน้า ผู้ที่จะให้ น้อง จ่อง-noob ncoos นี้คือลูกสาวของผู้ตายจะเป็นผู้ที่ทำให้ มีการตัดกระดาษแขวนไว้ข้างฝาทั้งสองข้างของตัวบ้าน เพื่อที่จะเผา และเป็นการส่งตัวผู้ตายให้ไปถึงที่หมายด้วย (ปัจจุบันได้มีการนำพวงหรีดไว้อาลัยร่วมกับการแขวนกระดาษด้วย) พิธีศพของม้งบรรดาญาติ และผู้คนที่อยู่ในหมู่บ้านนั้นๆ และต่างหมู่บ้านจะมาช่วยเหลือพิธีกรรมด้วยทุกคืน

ฐานข้อมูลท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร-ตาก

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

โดยเฉพาะสมาชิกในบ้านที่เป็นผู้ชาย ภาษาเมืองเรียกว่า "เป้า หยุ่น-txwg tuag" ซึ่งเชื่อกันว่า เมื่อเราได้ให้ความช่วยเหลือเขา และเมื่อครอบครัวของเรามีงานศพจะได้มีคนอื่นมาช่วยอีก เป็นการแสดงน้ำใจอย่างหนึ่งของชาวม้งเรา หากผู้ตายเป็นบุคคลที่มี ชื่อเสียง และเป็นที่น่าับหน้าถือตาแก่บุคคลทั่วไป จะจัดพิธีใหญ่โต และครบถ้วนแขกเหรื่อ หรือบุคคลที่รู้จักกับผู้ตาย จะมาร่วมแสดงความอาลัยอย่างสุดซึ้งต่อหน้าผู้ตาย โดยทายาทของผู้ตายจะเป็นผู้ไปรับแขกด้วยตัวเองถึงประตูบ้าน และเชิญให้แขกมายังตัวศพเพื่อร่วมไว้อาลัย

เมื่อมีแขกที่ให้ความช่วยเหลือทุนทรัพย์ในการจัดพิธีศพ ทายาทของผู้ตายซึ่งเป็นเจ้าภาพจะต้องกล่าวขอบคุณแขกผู้้นั้นด้วย ซึ่งในคืนก่อนวันที่จะนำศพไปฝังจะมีการสวด และบอกเรื่องราวต่าง ๆ ในภาษาเมืองเรียกว่า "ฮ่า จิต สาย-has txwv xaiv" โดยจะมีคนหนึ่ง ซึ่งรำเรียนมาทางด้านกรสวดโดยเฉพาะเป็นผู้บอกกล่าว นิยมทำกันกรณีที่ผู้ตายเป็นผู้ใหญ่ที่มีลูกหลาน หรือญาติพี่น้องเยอะ และผู้ตายเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงเป็นที่นับหน้าถือตาซึ่งพิธีนี้ จะเป็นการสั่งสอนลูกหลานว่าเมื่อตัวเองไม่มีหัวหน้า ครอบครัวแล้วควรจะทำอย่างไรต่อไป ซึ่งจะบอกเป็นท่วง ทำนองที่คล้องจองกันไพเราะและซาบซึ้งมาก หากไม่ได้ฟังตั้งแต่ต้นจนจบจะไม่สามารถเข้าใจในสิ่งที่พูดได้ จะพูดเป็นเรื่องราวติดต่อกัน ตั้งแต่เวลาประมาณสองทุ่มไปจนถึงสองยาม หรือประมาณตีสองตีสาม

ในคืนนี้จะมีบรรดาเพื่อนบ้าน หรือญาติพี่น้องมารวมตัวกัน เพื่อที่จะฟังการสวดด้วย วันที่จะนำศพไปฝัง ช่วงเช้าจะให้ลูกหลานของผู้ตายทำความสะอาดศพอีกครั้ง โดยจะล้างมือของศพให้ครบทุกคน จะมีการฆ่าวัวเพื่อบูชาศพ บางนามสกุล ญาตินำคานมาหามแคว่วางศพออกจากเรือน เพื่อนำไปยังลานที่ได้เตรียมไว้เพื่อทำพิธีกรรมอีกครั้ง ซึ่งเรียกว่า "ฮือ ฉ่า-tswm tshaav" แต่บางแซ่จะไม่มีการ "ฮือ ฉ่า-tswm tshaav" เมื่อทำพิธีเสร็จแล้วญาติจะนำคานมาหามศพไปฝังในสุสาน ในช่วงเวลาประมาณบ่ายคล้อย หรือ 16.00 น.

ในขบวนแห่ศพจะมีผู้นำขบวนเดินเป้าแค้นไม้ข้างตลอดทาง ตามด้วยสาวถือคบเพลิง เพื่อส่องทางให้ศพ แต่เมื่อนำศพผ่านพื้นที่เขตหมู่บ้าน สาวจะโยนคบเพลิงทิ้งแล้ววิ่งหนีกลับบ้านไป ซึ่งเชื่อว่าจะทำให้วิญญาณไม่สามารถย้อนกลับเข้าบ้านได้ เมื่อขบวนถึงสุสาน จะมีผู้เฒ่าสวดทำพิธีอีกครั้งหนึ่ง ศพจะถูกหย่อนลงในหลุมที่เตรียมไว้ ซึ่งหลุมศพนี้จะดูจากตำราฮวงจุ้ย หรือผู้เฒ่าที่เชี่ยวชาญเรื่องฮวงจุ้ยในหมู่บ้านนั้น ๆ บางครั้งก็เป็นสถานที่ฝังศพผู้ตายได้ตระเตรียมบอกกล่าวล่วงหน้าแก่ลูกหลาน ว่า เมื่อถึงเวลาตัวเองสิ้นลมหายใจ ให้นำศพตัวเองไปฝังไว้ยังสถานที่ที่ตนได้บอกไว้ จากนั้นญาติจะกลบดินปิดปากหลุม แล้วจัดวางก้อนหินเหนือหลุมศพ รวมทั้งปิดด้วยกิ่งไม้เพื่อไม่ให้สัตว์มาคุ้ยเขี่ยหลุมศพ แล้วจึงจัดการเผากระดาษ หรือทุกสิ่งทุกอย่างที่มอบให้กับศพ เมื่อครั้งจัดพิธีที่บ้านส่วนแคว่ที่หามศพมานั้น จะถูกตัดครึ่งเพื่อไม่ให้กลับบ้านไป พาคนอื่นสู่ปรโลกอีก

ในระหว่างทางนั้น ห้ามไม่ให้เด็ดดอกไม้ หรือใบหญ้าใด ๆ ทั้งสิ้น เพื่อให้วิญญาณได้ไปสู่สุคติ และห้ามไม่ให้ลูกหลาน หรือญาติร้องไห้ในระหว่างทาง มิฉะนั้นวิญญาณจะกังวลใจในการไปสู่ปรโลก สำหรับ ศพของผู้มีอายุจะถูกฝังตามไหล่เขา ซึ่งมีสันเขานานอยู่รอบด้าน สันเขาด้านซ้ายหากหันหน้าไปทางทิศตะวันออก จะมีบริเวณฝังศพของญาติฝ่ายหญิง ด้านขวาของสันเขาเป็นของญาติฝ่ายชาย ทิวเขาที่รายล้อมรอบเขาที่ฝังศพ ส่งผลต่อลูก

ฐานข้อมูลท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร-ตาก

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

หลานที่ยังมีชีวิตอยู่ โดยนับจากทิวเขาที่อยู่ด้านซ้ายของศพ เป็นฝั่งที่บอกถึงความเจริญรุ่งเรือง สุขภาพ และความมั่งมีศรีสุข หากมีทิวเขาที่อยู่ด้านซ้ายของศพยาวมากกว่า หรือสูงกว่าอีกฝั่ง แสดงว่าจะมีความเจริญรุ่งเรืองมากกว่า

ม้งห้าม ผังศพลูกในวันคล้ายวันฝังบิดามารดา เพราะเชื่อว่าจะทำให้การทำมาหากินไม่เจริญ และห้ามนำศพอื่นไปฝังในระดับเดียวกันอีกในหลุมเขานั้น เว้นแต่จะฝังให้ต่ำกว่า หรือเอียงไปจากศพที่ฝังไว้ก่อน ถ้าฝังอยู่ในระดับเดียวกันจะทำให้ผู้ตายแย่งที่ทำกินกัน และจะกลับมารบกวนทำให้ญาติพี่น้องเจ็บป่วย ห้ามผังศพไว้บนไหล่เขาซึ่งมีหมู่บ้านตั้งอยู่ สำหรับศพเด็กนิยมฝังไว้ในบริเวณเดียวกัน เพื่อให้เป็นเพื่อนเล่นกันแก้เหงา ม้งเชื่อว่าเด็กนั้นยังความกลัวผีมาก ฉะนั้นจึงนำไปฝังที่ใกล้ ๆ กัน หรือที่เดียวกัน

บางครอบครัวอาจจะล้อมรั้วบริเวณหลุมศพ เพื่อไม่ให้สัตว์ หรือแมลงต่าง ๆ มาคุ้ยเขี่ยหลุมศพได้ พอหลังจากนี้แล้วห้ามไม่ให้ญาติไปดูแลหลุมศพของผู้ตายอีก เมื่อครบ 13 วัน จะมีการทำพิธีปลดปล่อยดวงวิญญาณของผู้ตายให้ไปผุดไปเกิด และหากเมื่อพ้น 13 วันไปแล้ว จึงจะสามารถไปดูแลหลุมศพ หรือสร้างสุสาน (ฮวงซุ้ย) ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเชื่อของแต่ละนามสกุลด้วยเช่นกัน ที่จะทิ้งช่วงเป็นระยะเวลากี่วัน กี่ปี จึงจะไปดูแลหลุมศพได้

ชาวม้งเชื่อว่าหลุมศพ หรือสุสานที่มีหญ้ารก ๆ เช่น ผักโขม (ที่มีหนาม) จะทำให้ครอบครัวญาติพี่น้องของผู้ตายอยู่ดีมีสุข อย่างไรก็ตาม ความเชื่อสำหรับกรณีที่เสียชีวิตด้วยอุบัติเหตุ หรือถูกทำร้ายด้วยอาวุธ บางนามสกุลญาติจะไม่นำศพเข้าบ้าน แต่จะจัดสุราอาหารออกไปเช่นไหว้ให้ไกลจากตัวบ้านออกไป ก่อนจะผังศพในลักษณะเดียวกับศพทั่วไป แต่บางนามสกุลก็จัดพิธีในบ้านเช่นเดียวกับศพทั่วไปเช่นกัน

การไว้ทุกข์ ญาติพี่น้องจะไว้ทุกข์ให้ผู้ตายประมาณ 13 วัน ไม่มีการแต่งตัวเป็นพิเศษแต่อย่างใด คงเป็นไปตามปกติ แต่ห้ามปฏิบัติกิจบางอย่างซึ่งจะทำให้ผู้ตายไปเกิดไม่ได้ กล่าวคือ ห้ามซักเสื้อผ้า และหวีผม เพราะสิ่งสกปรกในผ้าจะเข้าไปในอาหารของผู้ตาย ห้ามต่อด้ายเพราะด้ายจะพันแข้งขาของผู้ตาย ห้ามเย็บผ้าเพราะเชื่อว่าผู้ตายจะถูกเข็มแทง ถ้าสามี หรือภรรยาตาย ห้ามแต่งงานใหม่ในทันที จนกว่าจะพ้น 13 วันไปแล้ว เพราะจะทำให้ผู้ตายมีความกังวลในสามี หรือภรรยาของตน ในปัจจุบันม้งยังคงอนุรักษ์วัฒนธรรมนี้ไว้ไม่มีการเปลี่ยนแปลง จะเปลี่ยนก็คือมีการนำศพมาบรรจุไว้ในโลงศพ เพื่อให้แขกที่มาแสดงความเสียใจจะได้มีความรู้สึกที่ดีไปด้วย ส่วนในอดีต นั้นไม่มีการนำศพมาใส่โลง และจะนำมาใส่แคร่ไม้แทน

คำสำคัญ : ชนเผ่าม้ง การตาย

ที่มา : มุลนิธิกระจกเงา. (2559). โครงการพิพิธภัณฑสถานชาวเขาออนไลน์.

<https://www.openbase.in.th/node/753>

รวบรวมและจัดทำข้อมูล : กาญจนา จันทร์สิงห์

ฐานข้อมูลท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร-ตาก

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

วันที่ : 2024-09-20

https://arit.kpru.ac.th/ap2/local/?nu=pages&page_id=2239&code_db=610004&code_type=05

The Office Of Academic Resource Information And Technology